

наведи телефон

Лүймә СЭрипос

09.04.2026
№ 7 (1361)

www.khanty-yasang.ru

Основана 11 февраля 1989 года

E-mail: gazeta@khanty-yasang.ru

Н. Меров - варум хури

Ты хурит Нягань ўс мӕхум пӕслым ӕлӕгыт. Яныгпӕль ӕтпос 4 хӕталӕт тот «Ўринӕква хӕтал» янытлавес. Ты кастыл тув сӕв мӕхум акван-атхатыгласыт. Ты урыл потыр 7 лӕпсыт ловиньтӕн.

**Ты
номерт
ловиньтӕн:**

Вӕраян мӕхум
мӕгсыл ӕрнӕ сӕккон
пирмайтавес

▶ 3

Мӕнъщи лӕтнуж
ищхипың утыл
хансаве

▶ 4

Ўс мир маттем та
мӕйлысыт

▶ 6

Янге-мӕне товтыл
хӕйтункве пуссын
кӕсащасыт

▶ 8-9

Ўщлахтын хӕталт
сӕв мир акван-
атхатыгласыт

▶ 11

Ўй ййкв урыл нӕпак
тӕратавес

▶ 15

Щакыр Тӕряйка

▶ 16

Думат рүпитан ос мот хөтпат акван-атхатыгласыт

Тәл сыс кәсың
Этпос округ
Думан пәриим
депутатыт сәкконыт
пирмайтаңкве акван-
атхатыгласыт. Юи-
обыл тамле сапрәни
мәньполь Этпос 26
хөталәт блыс.

Акв яныг рүпата вәрәгыт

Округ яныг кұщай
хум **Руслан Кухарук** тув
ос ёхталас. Мәхумн тав
ләвыс:

– Мән пуссын шар мāk
яныг рүпата дньщев –
тыт блнэ мир олупсаныл
мощ ёмаснуевг вәрунkv.
Мән вәтихал акван-
хөнтхатыгләв, мākманув
мāгсыл манхурип эрнэ
сākконыт хансуңкве эрә-
гыт, потыртәв. Нән ань
мирн нётмил тотнэ нәпа-
кыт тах пирмайтәгын.

Уполномоченный
блнэ нэ Наталья Стреб-
кова мөлтыт тәл сыс
вәрум рүпататэ урыл
потыртаңкве сапрәнит
паты. Наталья Васильевна
– кәркам нэ, кәсың хөт-
пан нётуңкве таңхи, кә-
сың элумхблас мāгсыл
сыме шарги.

Янытлан нәпак мāгсыл кәтпос пинсыт

Ты юи-пәлт сапрәни
та бвылтахтас. Мәхум 27
сākкон ос постановле-

Н. Запандова, Б. Хохряков

Округ кұщай Р. Кухарук

ният урыл ат арыгкем
щёс потыртасыт. Овләт
«За вклад в развитие
законодательства» нәпак
пирмайтасыт. Депутат
хөтпат ты яныг намыл
Сургут үс мирколт рүпи-
тан нэ Елена Кураева
мисаныл. Тувыл ләкка-
рыт, нъяврамыт ханищтан
хөтпат, юристыт, колкан
ловтнэ ос мот рүпата
вәрнэ мākхум «Почётный
грамота» нәпакыл вос
мивет, постановление
пирмайтасыт.

Нъяврамыт элалъ вос ханищтахтәгыт

Ханищтап вәрмалъ
урыл блнэ сākконын акв
лильпи ләтың хасвес.
9 классыт ханищтахтан
агит, пыгыт ОГЭ лйбьсаң
ке хансәгыт, колледжит
манос техникумыт
элалъ ханищтахтуңкве

тах вөрмәгыт. Ос тәл
ханищтахтаманыл сыс
ОГЭ ёмашакв хансуңкве
вос щёпитахтәгыт. Нъя-
врамыт тәл сыс нас тәла-
тәл ул вос үнләгыт ос
элалъ вос ханищтахтәгыт.
Тамле лильпи ләтың та
хасвес. ОГЭ лйбьсаң хан-
сум агит, пыгыт мән окру-
гуйт блнэ колледжин
манос техникумын ха-
нищтахтуңкве туп вивет.

Ты юи-пәлт депутатыт
мә-вит үргалан, мākхум
пүсмантан, кол үнттын
сākконытын лильпи ләтың
хассыт.

Тәл сыс вәрум рүпатаныл

Округ прокурор Дмит-
рий Попов, полицият
яныг кұщай Сергей Ве-
тохин, Уполномоченный
блнэ нэ Наталья Стреб-
кова ос мот кұщайт
мөлтыт тәл сыс вәрум
рүпатаныл урыл потырт-
таңкв ёхталасыт.

Белоярский район мир-
кол кұщай хум Сергей
Петрович Маненков 2025
тәл сыс вәрум рүпататэ
урыл ос китыгләвес.
Ойка сака потрың, сака
хоса потыртас. Сергей
Петрович миркол кұщайг
вәт арыгкем тәл блы, ты

пора сыс сәв ёмас рү-
пата вәрыс. Депутатыт
таве сака эсгысаныл.

Ляххал тотнэ мākхум янытлавёсыт

Сапрәни ойгпам юи-
пәлт ляххал тотнэ мākхум
янытлавёсыт. Округ Думат
рүпитан хөтпат кәсың
тәл «Думать по-югорски»
касыл щёпитәгыт. Пир-
майтым сākконыт ман-
хурип ёмас вәрмалит
тыт блнэ мирн тотәгыт,
манхурип ёмас тәлат
вәрәгыт, та урыл ляххал
тотнэ мākхум хансәгыт,
потыртәгыт. Ювле хуль-
тум тәлт 56 ляххал тотнэ
хөтпат яныгсәт потраныл,
кина охсаныл ты касылын
кәтсыт.

Депутат нэ Наталья
Запандова нөх-патум
мākхум янытласанэ. Тән
халаныл «Югория» нам-
па телеканалыт рүпи-
там мәньщи нэ Любовь
Мерова блыс. «Лүймә
сэрипос» ос «Ханты ясаң»
газетагт рүпитан мākхум
хансум потраныл ос тув
кәтыгласаныл. Ты тәл
мәньщи, ханты хөтпат
янытлан нәпакыл ос
мүйлупсал Дума пәлыл
майвёсыт.

Людмила ТЕТКИНА

Ишхитың мәт вим-хурит

Вөраян мэхум мәгсыл эрнэ сәккон пирмайтавес

Мәньполь этпос 23 хөталэт соссa мэхум Ассамблеят рүпитан депутатыт ос сәвсыр департамент күщаит округ Думат акван-атхатыгласыт. Сапрәнит Еремей Айпин пунқтотыс.

Лильпи ләтың хассыт

Өвлэт вөраян мэхум мәгсыл хансым сәккон урыл потыртасыт, руш ләтңыл тох намаим блы: «О регулировании отдельных отношений в области охоты и сохранения охотничьих ресурсов на территории Югры».

Мә-вит үргалан ос мә-вөй нөх-винэ департаментыт күщай вәңын хум **Егор Збродов** ләвыс:

– Мән өлнэ мәвт тјяг ос таквсы товлыңуйт пәтлуптаңкве рөви. Лильпи ләтың щирыл вөраян мэхум товлыңуйт пәтлуптан мәгсыл заявлениенәпаканыл тәл котиль этпос өвыл хөталныл хансуңкве тах вөрмөғыт. Ань тән тамле нәпаканыл нила сәт элы-пәлт кәтыяныл.

Ос ты коньпал вөраян хөтпат «Госуслуги» ос «Охота и рыбалка» наппа лөпсыгт ювле пишмал өхтавет.

Олн ойтгәл нәтавет

Мөлты тәл сыс мансәвит мэхум мән өлнэ мәвт нәтвөсыт, та урыл региональный безопасность департамент күщай хум Евгений Смокарев потыртас. Руш ләтңыл ты нәтмил «бесплатная юридическая помощь» ләваве.

Е. Сбродов, С. Филатов, Р. Проводников

Сәккон щирыл, сәв нәврамың щәмьят, СВО мāt хөнтлын хөтпат ос тән ляпа рүтаныл, нуса колтәглыт, соссa хөтпат ос сәв мөт мэхум тох олн ойтгәл нәтуңкве вөрмавет. Тамле вәрмалы урыл федеральный ос окружной сәкконыт хансым блы. 2025 тәлт мән округувт 185 адвокат хөтпат мэхум ты щирыл нәтсаныл.

Ювле хультум тәл сыс ты адвокат палт онтолов сөтыра арыгкем элумхөласыт ялсыт. Тән халаныл нелолов сөтыра атсәт арыгкем хөтпат нас ләввөсыт, манхурип сәкконыт щирыл нәтуңкве вөрмавет, 550 элумхөласытн сутытахтын мәгыс

Акван-атхатыглам мэхум

Е.Д. Айпин

нәпакыт эрнэ щирыл хансуңкве нәтвөсыт.

Ос 177 хөтпат тәланыл мәгсыл сутытахтуңкве нәтвөсыт. Адвокатыт акв сөтыран 106 элумхөласын нәтсыт, тән халаныл СВО мән хөнтлам мэхум ос ляпа рүтаныл.

Вөрт өлнэ соссa мэхум өс нәтавет

Күщай хум соссa мэхум урыл өс потыртас. Сәкконт хансым блы, вөрт өлнэ мәньщи, ханты, өрн мэхум ойтхатнэ тәл нәтуңкве вөрмавет. Мөлты порат 13 соссa хөтпат тәнки тәрвитың вәрмалыныл урыл потыртаңкве ты адвокатыт палт ялсыт. Тән алименты олныт ювле пувнэ урыл, сәвсыр

пособия олныт урыл китыглахтасыт.

Нәтмил тотнэ хөтпат янытлавет

Ассамблея күщай Еремей Айпин китыглахтас, мэхум ат ойтхатэгыт, адвокат хөтпат тох тәнанылн нәтуңкве, улпыл, сака ат кәсәщөгыт, рүпатаныл лүбльсаң ат вәрианыл? Евгений Смокарев ләвыс, адвокатский палатат рүпитан хөтпат департаментныл кәсың тәл лов миллион солкөвил тәстает. Олныл тән ойтает, тыимәгсыл мұсхалыг рүпитэгыт. Ос ты коньпал нәтмил вәрнэ адвокатыт сәвсыр янытлан нәпакыт мивет.

Депутат нэ Татьяна Гоголева пүмщалахтас, мән өлнэ мәвт юристыт мәгсыл манхурип щар мак яныг янытлан нәпак блы? Күщай ләвыс, мән округувт «Заслуженный юрист» нам блы. Ты рүпата вәрнэ хөтпат янытлан хөтал яңк нәтнэ этпос 31 щислат блыглы. Сака ёмашакв, кәркамыг рүпитан адвокатыт та хөтал янытлавет ос эсгын нәпакыт мивет.

Людмила ТЕТКИНА

Мәньщи ләтңув ищхйпың утыл хансаве

Новосибирск үст Сибирский отделение Российской Академия наук кол рүпиты. Тот щәнә ләтңыл потыртан хөтпат ищхйпың утын хансавет.

Г. Кондина, Т. Тимкин, Г. Дунаева, А. Алгадьева

Учёныит ләвнәныл щирыл, финно-угрыт ос лүймәт өлнә мырыт пусын тамле утыл хасвёсыт. Мәньщи хөтпат иң ат хансыглавёсыт. Тох мән хұрум мәньщи яныг үсн вөввесүв, ты Анна Алгадьева, Галина Дунаева ос ам, Галина Кондина. Мәньполь этпост акв хотты үщлахтын хөталт Новосибирскын ёхта-лаңкве, ләввесүв тот МРТ тйвырт хуим потыртаңкве патэв. Ты проектит филология наукат кандидат нам өщнә хум Тимофей Тимкин кұцаиг өлы.

Магнитно-резонансный томографыл элум-

хөлас алпитэ сунсаве, тйвырт луванә-нёвлянә ёмщакв нәңкёгыт. Тох лёккарыт сунсэгыт, хөтпа матаре агмың ман ёмас. Мән ос томограф тйвырт хуим мәньщи ләтңыт ләвсүв. Ищхйпың ут акваг ёл-хансыс, хумус нёлмув нёвсы, хумус гласный ос согласный букват ләвьянүв. Тыщир учёныит сунсэгыт, сәвсыр тәл яныт хөтпат ос сәв мәныл өлнә мәньщит аквагы ләтңыт хумус ләвияныл.

Мән ялум хөтпатныл – ам Сакв мәньщи, Анна Алгадьева ос Галина Дунаева Лүсум мәньщииг, мән төва ләтңыт мәнти

щирувтыл ләвиянүв. Кәсың өлнә мāt мәхманув тәнти щирылнув потыртэгыт.

Тимофей Тимкин тох ләвыс:

– Кәсың мир ләтңе такви хурипаг өлы, щәнә ләтңыт сәвсыр фонемат өньщёгыт, тамле суит мөт хотты ләтңыт щар әтимыт. Таимәгсыл мән томографыт ты хансыя-нүв, ты суит нәпакыт щирыл ат хөнтыянув, туп потыртан элумхөлас ләтңет хұлыянүв. Тыи мән, лингвистыт, «артикуляционная база» ләвилүв.

Элумхөлас самын патнә пәсыл вәнә ләтңет ты суит ләвуңкве ханьщувлы. Ос ләтың ётыл ханищтан хөтпа ты суит тох ләвуңкве ат вёрмиянә. Ты вәрмалы томограф щирыл мән ёмщакв кәсалылув. Учёныит таимәгсыл кәсың суй янас ханищтыяныл, словарит ос ханищтан нәпакыт эрнә щирыл вос хансавет.

Сөль, мән томографын щалтнә порат микрофоныл ханлавёв, палянув наушникыл вәравет ос тән хотты ләтың руц ләтңыл ләвияныл ос мән ювле мәньщи ләтың вос ләвёв. Акв ләтың ата-хөтах щёс ләвуңкве эрыс,

тох нәңки, хөтпа хумус кәсың суй ләвитэ. Томограф рүпитанэтэ порат сака тәкыщ курги, тав кургын торыг мән ләтңыт та ләвиянүв ос тав та-щирыл та хансы.

Ань мән потыртамув юи-пәлт учёныит мәньщи ләтың ёмщакв хұнтлуңкве ос ханищтаңкве патыяныл. Тот мән ётув Международный томографический центр ос филология Институт СО РАН ты хөтпат рүпитасыт – Петровский Евгений Дмитриевич, младший научный сотрудник, Константинова Ольга Геннадьевна, программист, Рыжикова Татьяна Раисовна, старший научный сотрудник, филология наукат кандидат нә, Якимец Наталья Васильевна, аспирант. Тән проектаныл руц ләтңыл тох ләваве: «Позиционная трансформация количественных признаков гласных в типологическом аспекте в языках Сибири (на материале тюркских и обско-угорских идиомов)». Ты вәрмалы Тимофей Тимкин кұцаиг өлы.

Галина КОНДИНА

www.khanty-yasang.ru

Щәнь ләтың ханищтаңкве торың ат кәсащәгыт

Тынакт Ас-угорский институтт рүпитан хөтпат яныг конференция вәрыгласыт, тув наука щирыл рүпитан мәхум ос учителит вөвыгласаныл. Мәньполь этпос 31 хөталәт ос яныгпөль этпос бвыл хөталәт сәвсыр ханищтапыт, хөнтхатыглапыт щәпитәлсыт. Руц ләтңыл ты вәрмалъ «Социогуманитарное измерение современной науки и образования» намаим блыс.

Н. Ткачук кетум хурииг

Няврамыт щәнь ләтңыл ханищтан хөтпат рүпатаныл урыл тот бс потыртасыт. Анжелика Николаевна Орехова ос Татьяна Андреевна Сайнакова Сургутский район Русская школа павыл рүпитәг. Сәвнүв агирищит, пыгрищит щәнь ләтың вос ханищтәгыт, нәг «Ханты ләтың ханищтан пора» нампа тәла щәпитасыг. Тән «ВКонтакте» нампа ищхыпың мят лөпс вәрсыг ос уроканән кина охасан пөсләг, хоты нәпакыт щирыл няврамыт ханищтәг акваг тот потыртәг. Хансум методический пособианән ос мөт эрнә нәпаканән мөт учителит тот сунсуңкве вөрмәгыт. Тән ищхыпың мят вәрум лөпсән ань хөтсәт арыгкем элумхөласыт хасхатасыт ос кәсың хөтал мәхум тот сәвми.

Югорск үс нәпак ловиньтан кол кұщай нә Елена Смирнова рүпатаныл урыл бс потыртас. Та үст өлнә няврамыт сосса мәхум өлупсаныл, пәс йис вармалыныл, щәнь ләтңаныл тән бс пүмщалыяныл. Мәньщи, ханты хөтпат әт хөнтхатыглапыт

вәрыгләгыт, әнгилыт щәпитәгыт ос лильпи нәпакыт тәратәгыт. Тән Нина Георгиевна Рукова әт «Ләтың маныр мәнәвн ләви» нәпак хассыт. Мәхум мәньщи ләтың вос хүләгыт, Советский үст колледжит ханищтахтын әги Дарья Дунаева ты нәпак ловиньтастә.

Учәный мәньщи эква **Дина Васильевна Герасимова** ты конференциян бс вөвыглавес. Тав эрнә ләтың ләвыс:

– Ам мәхум тыт китыгласанум, мән округув хоты садикыт мәньщи, ханты няврамыт щәнь ләтңыл ханищтавет? Ювле аты ләввәсум, улпыл, нәмхотыют ат вәгтә. Төва садикыт щәнь ләтың ханищтаве кос, тувыл тот рүпитан воспитателит эрнә нәпакыт ат оныщәгыт. Тамле нәпакыт тән тәнки хансәгыт.

1-11 классын ялантан мәньщи агит-пыгыт мәгсыл мән учебникыт хассүв. Тувыл школаг щәнь ләтың ханищтан урокыт няврамыт ат

вәрыглавет. Урокыт юи-пәлт тув ялантаңкве тән сака ат кәсащәгыт. Ам Хөнтаң район Шугурт пәвылт өлнә нә Валентина Вахрушева әт хөнтхатыгласум. Тав сәв тәл школаг ханищтан нәг рүпитас. Ань та пәвылт няврамыт щәнь ләтың ат ханищтәгыт, хансум лильпи учебниканув тот ат эрәгыт. Мән округувт сәв школа блы, хот лильпи учебникыт нас тох хуәгыт.

Сәв агирищит, пыгрищит ань ләвәгыт, тәнанылн мәньщи манос ханты ләтың ат эрмыглы. Юн оманыл-әтяныл щәнь ләтңыл ат потыртәгыт, тымәгсыл тән тох ләвәгыт ос школаг таве ханищтаңкве ат таңхәгыт. Оманыл-әтяныл әт рүпитаңкве бс эри, нявраманыл нупыл ләтың ханищтан урыл вос потыртәгыт.

Ань олимпиада вәрыглаве, агит, пыгыт школаг щәнь ләтың торың ат ханищтәгыт, заданияныл хумус хансыяныл? Тамле касыл нас наме мәгсыл, улпыл, щәпитәлаве. Няврамыт щәнь ләтңыл ханищтан хөтпат бс касуңкве акван-атыглавет, нөх-патум учителит янытлавет, олныл тәставет. Тувыл мәньлат агианув, пыганув ты рүпатан ханищтаңкве ат кәсащәгыт. Тыи бс яныг тәрвитуң вәрмалъ.

Няврамыт щәнь ләтңыл хумус пүмщалаңкве, манхурип ханищтан нәпакыт хансуңкве эри ос сәв мөт тәлат урыл учителит, учәный мәхум пуссын акваәт потыртасыт.

Мәхум кит хөтал сыс ловиньтан потраныл пуссын акван-атавет тах, ос әтыл аква нәпакын хансавет.

Акван-атхатыглам мәхум

Людмила ТЕТКИНА

Үс мир маттем та мүйлысыт

В. Кольцов самын патум ханты аҗирищ колтәглә янытлытә

Янге-мәне үйрищ пители пёрытэгыт

Ты этпос 5 хөталәт Ханты-Мансийск үс мир Борис Лосева үшлахтын кант «Үринэква хөтал» янытласыт. Овләт концерт суссылтавес, «Хөтал» нампа ансамбль мәхум эргысыт, ййквсыт. Мөт районтыныл эрыг тотнә хөтпат өс блсыт.

Белоярский районныл «Увас хурамат» (Лүймә хорамыт) эргын мәхум әхталасыт, Касум павылныл Тарлин нәг-хумыг Светлана ос Алексей блсыг, ханты ййкв ййкв-сыг, Сургутский районныл «Питярюх» ансамбль ос мөт мәхум.

Ты тәл өвылтахтаме порат округ сossa мир халт щар өвләт самын патум нъяврам янытлавес – Сургутский районт вөрт блнә

Каймысов ханты колтәгылт Зоя ос Игорь аҗирищән самын патыс, Тамара намтыстән.

Округ губернатор вәнын хумитә **Всеволод Кольцов** ты колтәгылт янытластә, мүйлупсал мүйлупта-санә. Хум тох лавыс:

– Ятил мүй мир, сossa мәхум, округ кұщай нәнан сәв емас ләтың кәты. Тыхөтал тыг үст блнә мәхум нъявраманыл әт әхтысыт, сossa мирыт пәс йис наканыл пұмщалыяныл, матыр-әти тәра-паттэгыт, әнгасэгыт, ханищтахтэ-гыт. Округ сossa мәхум пәс тәгыл мә-вит үргалыяныл, вөрт нас тох акв ййвөвыл ат сәгүмтэгыт. Мән ань сәвсыр мирыт акв ляпат блэв, халанувт юртыңыщ блуңкве ос мә-вит янытлаңкве ханищтахтэв.

Тувыл Всеволод Кольцов суссылтапыт сунсыглым ёмыгтас,

сossa хөтпат әт потрамас, матыр-әти пұмщалас.

Мән сossa мәхманув Үринэква йис тәгыл янытласыт. Тав нъяврамың нә ос нъяврамыт үргалыянә. Хунь ты товлыңуҗкве әхты, мәхманув щәгтэгыт, аны-сән щәпитэгыт, таве улылыяныл.

«Үринэква хөтал» мүйлын кант сәвсыр суссылтапыт ос ханищтапыт вәрыглавёсыт. Янге-мәне акван-нәтхатым тып нирныл ос пумныл үйрищ питит пёрыгтасыт, вәрсыт. Ты ханищтап руц щирыл «Домик для Вороны» намайлвес. Нъяврамыт әнгалтавёсыт, сәвсыр касылыл ос ошчулил щәпитәлвёсыт – ййвөвыл киттыг хартсыт, лув-өвлытыл әнгасасыт, тәнаныл эл-пәхвтащлым хайтыгтасыт. Тасәвит щәгт, мовиньт блыс!

Светлана РОМБАНДЕЕВА

Д. Белова, М. Эккерт, Н. Анкина, Е. Федотова Үринэква хуриң нә әт

Пыгрищит лувөвлытыл әнгасэгыт

Нягань үст «Үринэква хөтал» янытлавес

Яныгпöль этпос нилыт хөталэт Нягань үст мир үшлахтын вөр мät сав мэхум акван-атхатыгласыт. Нягань үст öлнэ «Югра лылыёп» ассоциацият рүпитан хөтпат тән «Үринэква хөтал» щөпитälсаныл.

Тот күщаиг Наталья Борисовна Есаулкова рүпиты, такви öпарищ наме Рандымова. Ты коныпал ты ханты нэ «Эвие» (Аги) нампта такви вәрүм рүпататэт күщаиг öлы. Тот тав сөссә мэхум пёс йис öлупса элалытоты.

Наталья Есаулкова лавме щирыл, «Үринэква хөтал» сөсса мэхманув пёс йистагыл мүйлыяныл. Ты товлың үй лүимән ёхтын порат, мән мавт мälтып та ёмты, туйт толы, лүптат яныгмаңкве öвылтахтэгыт. Мөт товыңуйт халт Үринэква щар сартын лүимән ёхты.

Үринэква өхтынэныл юи-пälт тара питит вәрүңкве öвылтахтэгыт ос тақыщ рөңхим тыламлән-тэгыт, аквтупмат мавитув сәйкатыяныл. Мәнщи ос ханты мэхум потраныл щирыл, үринэква посың хөталытоты, тән сав мән няррам самын патнэ тэла тотэгыт.

Нягань үс күщай нэ

Римма Кокарева мүй мэхум Үринэква хөталы янытлаңкве öс ёхталас. Тав лавыс:

– Ам «Үринэква хөталы», мälтып ёхтын хөталыл нәнән сымыңыщ янытлыяну! Ты ялпың хөтал сөсса мэхум пёс пораныл мүйлыяныл. Тыхөтал, алпыл, ам öвыл щёс үринэква рөхсуе хұлыслум. Мән пёс мэхманув сака мўтраңыт öлсыт. Тән ты номтың товлыңуйкве тара ём-

щакв ханищтасаныл. Ты ялпың хөтал äти нас-кәссыг элалытотсаныл. Тән агтсыт, Үринэква сав ёмас вәрмалытоты.

Мән үсувт сätлов ну-пыл хұрум сөтыра савит элумхөлас öлы. Мир савсыр щән лätңыл потыртэгыт ос халанылт ёмщакв öлэгыт. Мән кәсың мэхум ялпыңхөталаныл үргалым öньщиянүв. Ялпыңхөталыт пуссын аквьёт мүйлыянув. Ань мälтып хөталыт ёхтын кастыл ам нәнән пуссын янытлыянув. Пустагыл элалыт öлән, щунён!

Пёс вәрмалыт щирыл Үринэква хөтал ёхтын пора, хөталыят яныгпала хөтпатос няррамытаквьёт халь йив товытын төрсälм нэгсалэгыт ос тән-кирот матыр ёмас вәр-

маль вөвөгыт. Элумхөлас номтын маныр патты, та тэла сөль та ёмты. Халь йивн нэгсалан төрсälм хосыт хөтпа Төрүмн мүй-лупса мыг. Ос Нәй-Öтырыт номт пиннэ мэхумн нётмил та вәрөгыт.

Ты ялпың хөталт эргын ос йиквнэ мэхум мүй-луңкве ёхталасыт. Тот агит-пыгыт мäгыс касылыт щөпитälвөсыт. Тән салыңсун ұлтта поргысыт, тыньщаң рөпыгтасыт ос пөсын няр таратасыт.

Тувыл ляпат öлнэ үсытыл ос павлытныл мэхум кäтыл вәрим пормасаныл тыналаңкве тотыгласаныл. Мүйлын хөталт мэхум пуссын атың тән-нутыл тыттувөсыт. Тот хұл исмит арталаңкве рөвыс, мэхум щäил айтвөсыт.

Белоярский үсныл «Увас хурамат» эргын ос йиквнэ ёнғын хөтпат ёхталасыт. Яныгпала ос мән няррамыт нётнэ йиквыт йиквсыт ос эргыт эргысыт. Вөр кант няррамыт мäгыс савсыр ханищтапыт щөпитälвөсыт. Тән äканит ос мөт пормасыт юнтсыт, сакныл хорамыт хартсыт ос савсыр пұмаш ёнғыт ёнғысыт. Тыщир ты мүйлын вәрмалы Нягань үст минас.

Үс мир акван-атхатыгласыт

Николай МЕРОВ

Янге-мәне товтыл хайтуңкве пуссын кәсащасыт

Мәләл «Лыжнёй Андрея» проект бөвилтам потрум Элал хансылум. Ты тәл Ләпмусн кит пәвлыгныл ёхталам хөтпат ёт маныр вәрсыт ос хумус бәсыт, мәнавн Елена Савчук потыртас. Тав Саранпәвилныл товтыл хайтә мәхманә «Бураныл» миным уральтасанә. Елена Валерьевна таи ләвыс:

– Ты миннә ләңхувт «Поиск» колт рупитан хөтпатн нәтавәв. Тән вәганыл, товтыл миннә хөтпат хөт ушлахтуңкве ёл ләлөгыт ос тув сартынув миннәв щирыл тәнут пәйтәв, тот мәхманув исум щәил айтыанүв.

Мән группавт шар янгыг Анастасия Фёдоровна Рокина бәлы, тавән мән сака щәгтым бәлэв. Ань мән ётув ялантан мәгыс рупатаныл вәти отпуск вуйлы. Тав коньпаләт мән ётув кәсың тәл Иван Николаевич Вокуев ялантас, ты тәлт ат вәрмыс. Хөрыңпәвилн ёхталанәв порат Анастасия Фёдоровна мүйлын колувт янас пәрина бәныщи, тот ушлахты. Овил тәланувт тот акв колн налыман нупыл ат элумхәлас атхатыглас, тыкос марум, ос пуссын акв пәхан тув-щүңкырлахтым эт та хулсүв.

Кульпасныл товтыл хайтнә группанылт Сергей Таратов няврамыт ёт акв кәмыл ёми. Тавән ты касыл сака мұсты, акваг уритә. Юн акв колнакәт товтыл хайтнә мәныл тасәвит грамотат ос янытлан нәпакыт, хурит акван-атсанә.

Товтыл хайтнә мәхум халт, вәим, кәсың тәл ялантым әгит-пыгыт бәлэгыт. Тән ты ләңханыл ханищтым бәныщияныл. Ты тәл кит Макщюм пыг-

рищаквөг бөвил щәс мән ётув миначыг, тәнатән тәрвит бәлыс кос, ос мөт няврамыт нупыл сунсым тахолыт тәнкинәтән сәлитаттәл ёмсыг. Тувыл Антон пыгрищ, Полина ос Ксюша әгирициг бөвил щәс минуңкве кәсащасыт, тән вәритасыт, ёмщакв ёмсыт.

Олкевт, вәим, тәва няврамыт Хәсдох мус ёхталәгыт манос Хөрыңпәвил мус ос тувыл ювле та воратәгыт. Мән тәнаныл буранын тәлттым ювле та тотыанүв. Сәв щәс бураныл тыгле-тувле яласаңкве бәс ат вәрмөв, тәнт товтыл миннә ләңхув молях хот-сакватылүв ос ювле ёмантаңкве бәс тәрвит ёмты тах. Янгыщ мән пыгрищиттәнки ёраныл ат вәнәг паттат ос тәнкинәныл сәлитым ювле хультәгыт. Төват хаштәл элы пәвилн ёхтынәныл порат хурахләгыт,

Е. Савчук ёсат урыл потырты

маныр вәруңкве, ат вәгыт. Хөрыңпәвилт мәнавн Вячеслав Хозумов ос Александр Качанов матыр-әти нәтәг. Мән тот бәлнәв сыс тән щәнә-әщ колагәт эт хуләв. Ты хумыг әтипәлаг ушлахтынәв порат ошхуль вәрөг, пәс потрыт ос мөйтыт мөйтәг, тән ётән сака пұмыщ.

Әгирищит пәхат хотты яныгнүв нә хөтпан ляпат бәлуңкве бәс әри, ам таимәгыс кәсың тәл тән ётаныл ялантәгум, мәнки халувт акван-нәтхатәв. Хөрыңпәвилт мән ань янас колт, хум хөтпат пыгрищит ёт мөт колт бәлэгыт. Та колувт мән әтипәлаг ос әлпыл тәнут

пәйтәв. Тәнут пәйтнә ос пасан щәпитан, анысаныт ловтнә мәгыс янас хөтпат паттәв.

Ты тәл сәв түйт патыс, ләңхув моц күпнитнүвөг бәлыс. Овләт Анастасия Фёдоровна ёми ос тав юи-пәләт янге-мәне пуссын ёмәгыт. Вөрың ләххәсә мұвлахи сунсыглым тоха та Элал пәтәпәгыт, тәванакт ләңныт, мәпорсуит ос мөт вөруйит ләгылпаттаныл кәсаләгыт ос ошатахым ханищтыяныл. Түйт хумле щихырти, мөт сәвсыр суит хунтамләгыт ос пұмшалахтәгыт.

Ам амки бәс бәкөмт юн бәщнә рупатаныл ушлахтәгум, щәпт бәщнә телефоныт ос телевизор, ищхыпың ут хосыт унлантан вәрмаль нупыл вәссыг аты ос номсахты. Тувыл тамле ләңхыт акваг ялантан хөтпат ёт ёмщакв румалахтәгын, акваг-юрщхатым Элал бәлэгын, бәлупсавт бәлнә тәрвитанув хот-ёрувлахтәгыт. Ос ты мәхманув ёт акваг-хөнтхатанәв порат, ты ялантан тәланув акваг номылматыгыляныүв.

Саранпәвилн ювле ёх-

В. Рокин, Н. Пузина, В. Чалданова

А.Ф. Рокина пәтлупты

тынэв порат мән «Поиск» центр колыт аквтох уравев, тот ұшлахтым щәил айтавев, тувыл уш лаква юв мингалэв. Лөпмуст өлнэв сыс, няврамыт пуссын тэнут пәйтнэ хөтпаныл пончыкыт үрэгыт. Тамле тэнут тәнанылн сака мұсты ос мән мовиньтым лавев: «Пончыкыт тый, улпыл, товтыл өмнэ накыт яныг пөсыг олы». Юи-өвыл эрнэ мән ворил өхтэгын, пончыкыт өт щәил айтавен, та юи-пәлт такем емас, воссыг нэматыр ат эри.

Люль ман наңкинанын сәлитан номтыт ювле та хулытэгыт.

Тувыл өс акв вәрмалньврамытн мұсты, ты өвылтыт касың номсы.

Тый Хөрыңпәвилныл элаль миннэв порат пасан щөпитан ос анысаныт ловтнэ агиришит-

пыгришит колсори рупата вәрнэ паттат мощ юв хулытэгыт. Тувыл тән хунь товтанылн люлөгыт, мән кәтн квәлгыл мыганув ос тән буран юи-пәлт группав мус тох та хартым тотыанүв.

Ань «Лыжнёй Андрея» проектмагыс мән Татьяна Степановна Гоголеван ос тавен нётнэ хөтпатн яныг пұмащипа ләтың лавев. Тән мәнав олныл нётяныл, касылыт нөхпатум хөтпатн мүйлупсат өвтэгыт. Мән, вәим, сака таңхөв, ты проект элаль вос өлнүв, няврамыт мән тәгыл емас тәлан вөщкатыг ханищтаңкве эрэгыт, тәрвитаныл акван-нөтхатым пөхан вос ләквтыяныл ос акванюрщхатым акваг вос өлэгыт.

Тувыл Елена Савчук Лөпмуст Леонтий Хозу-

Л. Хозумов, Е. Савчук

мов өт хөнтхатыглас. Ты нөмса бөйка хәпыт, өсат мәщтырлы, ань рупата вәрнэ магыс пөс пормасыт тотыглас. Елена Валерьевна тәнаныл махумн суссылтасанэ ос потыртас.

Анастасия Фёдоровна Рокина мәнавн таи лавыс:

– Ам 2009 тәл пәсыл товтыл өмөгум. Акв щөс туп Сбербанкыт рупитамум порат ат тәртвөсум, ань ләпкан патхатасум, ос тувыл вөвхатсум. Тахольт пуствәгыл өлэгум, няврамыт өт өмуңкве иң вөрмөгум. Тәнаныл өс пұмащ яныг хөтпат өт акван-румалахтым хащтәл мән ялуңкве. Ам амки школат ханищтахтамум порат Андрей Яковлевич өт товлыт хәйтыгтаңкве сәв щөс ялсум.

Ань лөңхыт сәвсыр

накыт өмталэгыт – ащирмаң ос вөтас, ман турап ос туйтың хөтал. Няврамакет пуссын вөритэгыт, элаль ам юи-пәлумт өмантэгыт. Мән пуссын акв команда щирыл акван-нөтхатым өлэв. Хөрыңпәвилт ошхуль вәрим ұшлахтэв. Лөпмуст касылыт касың нөхпатнэ магыс воритоты. Тувыл тыт атың тэнутыл пәйтавев, тыттавев, клубт эргыт хүнтлэв ос ййквыт сунсэв. Тох вәгтал патнэ нақув молях хотталь та сөйми. Ты сака емас. Ань проект вәрнэ махумн яныг паща ләтың кетэв.

Кульпаст өлнэ хум **Сергей Иванович Таратов** өс потыртас:

– Ам 2015 тәл пәсныл товтыл өмуңкве патсум. Анумен тый пұмыщ ос сака мұсты. Школат ханищтахтамум порат Хәльусн товлыт касуңкве тотыглавөсум, тот хурмит места вуйласум. Ань школат колпөх сыстамтан хөтпаг рупитэгум.

Товтыл миннэв порат няврамыт мән нуплув сунсэгыт, ханищтахтэгыт, тәнанылн пұмыщ. Тувыл Лөпмуст мус ялуңкве өс таңхөгыт. Төванакт китыглавем, вәгтәл ат патсын? Касың хөтпа вәгтәл паты кос, ос нәнки өрыг өщнэ пишин элаль тәкмалтылын ке, нәмат люль ат өмты. Тох та элаль өмантэв. Лөпмуст өсал касэгум. Юн өлкөмт хуль алыщлаңке яланталэгум, туйг вөраөгум. Тый өс спорт хурип вәрмалиг.

Мән пәвлың мәт өлнэ ос товтыл хәйтнэ махманув тох та өлөгыт. Тән щәгтаныл акв ос тәрвитаныл акв, тәнки халаныл акван-нөтхатым пуссын мөтыт тәл өмтнэ касыл үрөгыт.

Товтыл хәйтум Саранпәвил махум

Тамара МЕРОВА

Маныщи хөтпаг сәлыл касуңкве ёхталасыг

Хальүс район Саранпавылт Дмитрий Николаевич Солянов ылы. Ты маныщи хум сәлыңколт пәстухыг рүпиты. Мәлал тав Ханты-Мансийск үсн сәлыл касуңкве ёхталас. Мән тав ётә хөнтхатыгласүв. Хум такви ылупсатә урыл мощ потыртас.

Тав омаге-әтяге Елена Даниловна ос Николай Герасимович Соляновыг. Экваг-ойкаг сәв тәл Саранпавылт совхозт сәлыт үрим рүпитасыг. Тән пыгән Дмитрий мәнтыгыл ёт тотыгластән, сәлы үргалан вәрмалын ёмщакв ханищтастән. Ань хум нёрт сәлыт үрим рүпиты.

Дмитрий Саранпавылт школат онтолов класс әстламе юи-пәлт, тәра сәлыңколн рүпитаңкве ми-нас, пиркатан патхатас. Тот пуссын аквьёт хурум сөтыра сәвиткем сәлы ыныщаве. Дмитрий ләвме щирыл, кит тәл ювле хультум порат, тәлы сака ащирмаң ылыс. Сәлы тәпың мә яңкыл лап-пөлиглавес. Ты хосыт сәлыт тәнки тәп нөх-хилуңкве ат вәрмысыт. Ты паттат сәв сәлыт савалым патыгласыт ос порсысыт.

Тувыл мощцаг хультум сәлы пуңат акван-өлтвёсыт. Тыимәгыс ты тәл Саранпавылт туп хурумсәт сәвит сәлыт нёвлиг вәрвёсыт. Ань

Д.В. Вынгилев

сәлыт аквтох элалы вәс сәвмысыт, иң яныг рүпата вәруңкве эри. Дмитрий кәсың хөтал сәлыт уральтым яласы. Хум вәраим ос хул алыщлым ат яланты, ты мәгсыл лыпащ щёс ат ыныщи.

Түяг, хунь мән сәлыт нәглапёгыт, тән вөртөлнүтын ос хәйтнүтын алапаңкве вәрмавет. Төнт Саранпавылтын мәхум пәстух хөтпатн нөтуңкве ёхталэгыт. Та порат сәлыт этә-хөталэ уральтаңкве эрэгыт, хумыт кит хөтпал рүпитэгыт. Дмитрий сәлың лүтың тәгыл нёрыт янытәт яласасанэ, Коми республика нупыл ос сәв щёс ялыс. Та нөтнэ нёрың мәкве тавән сака мүсты.

Сәлың хум касы

Тувыл Саранпавылтын ос акв мәнщи хум Данил Васильевич Вынгилев Ханты-Мансийск үсн ёхталас. Тав сәв тәл үйхулыт пусмалтым Саранпавылт рүпитас. Ань пенсия олн вуим ылы. Ты тәл тав Ханты-Мансийск үст сәлыл касыс. Округувнын ёхталам сәлың хөтпат халт Данил Васильевич щар яныгпәла хөтпа ылыс. Хум ты вәрмалы мәгыс янытлан нәпакыл майвёс.

Данил Васильевич пенсият ылы кос, ос эруптан рүпататә ат ёрувлытә. Ялпың хөталыт ылыглан порат тав акваг вөвиньтаве. Хум ёрнколыт тотуңкве ос мәщтырыг тўщтуңкве нёты. Сәлыт уральтым ыныщиянэ ос мөт сәвсыр рүпата вәри.

Тав экватә Тамара Ивановна Вынгилева ос Саранпавылт үйхул пусмалтан хөтпаг рүпиты. Тән аквьёт сәлыңколн сәлыт уральтаңкве ос тәрпил тўщтуңкве ялантэг. Данил Васильевич мәнлыт хөтпат үйхул пусмалтан вәрмалын ханищтыянэ, хумус ты рүпата вәруңкве эри, тәнаныл хултыгылянэ.

Данил Васильевич ләвыс, ань Саранпавылт туп хурум пирката хультыс. Тот сәлыт үрнэ хөтпа щар ат төвылхаты. Мәнлыт хөтпат ты тәрвитың рүпата минуңкве ат кәсәщэгыт.

Е. Хозяинов, Д. Солянов, Д. Вынгилев, С. Хозяинов

Николай МЕРОВ

Ущлахтын хөтәлт сәв мир акван-атхатыгласыт

Яныгпöль этпос нилыт хөтәлт Ханты-Мансийск үст кон сака турапыг öлыс, раквыс. Тувыл тамле хөтәлт мähум юн үнлуңкве ат патсыт, тән Восточный микрорайон мән товтыл хайтуңкве акван-атхатасыт.

Касың тәл тот «Югорский лыжный марафон» наппа касыл щө-питәлаве.

Ты тәл мирхал касыл Ханты-Мансийск үст 13 щөс вәрыглавес. Товтыл хайтуңкве нила сөтыра сәвиткем элумхөлас хасхатасыт. Тән тыг Россия янытыл сәвсыр үсытныл, пәвлытныл ос мөт хөн мәныл ёхталасыт. Төват ат вөрыста, мөтаныт – 25, ос щар ёрыг öлнэ хөтпат 50 вөрыста товтыл хайтсыт.

Касың тәл касэгыт ос нөх-патэгыт

Сосса мähмыт тамле яныг ялпың хөтәлтн өс касың тәл ёхталэгыт. Мәнщиит, хантыт ос ёрныт тәнки супаныл масыяныл ос ёсал касэ-гыт. Ты тәл тән атсәт мөтра палыт ёсал манос товтыл хайтсыт. Мähум Ханты-Мансийск үст, Сургутский ос Нефтеюганский районыгныл ёхталасыт.

Хум хөтпат халт Ханты-Мансийск үст öлнэ хум Руслан Богордаев сака молях хайтыс, öвыл места вис. Тав юи-пәлэт Ханты-Мансийск үст öлнэ хум Павел Балваков ёхтыс,

китыт местал майвес. Хүрмит места Нефтеюганский районт öлнэ хум Николай Смородин вис, ты хум юи-öвыл тәлыт товтыл касы. Молях хайтуңкве ёмашакв ханищтахтас, ань вәтихал нөх-патыгләлы.

Нэт халт «Лылың союм» колт рү-питан мәнщици нэ Раиса Гаврильчик öвыл места вис. Тав касың тәл ёсал хайты, акваг нөх-паты. Китыт места Сургутский район вөрт öлнэ мәнщиит нэ Олеся Покачева вис. Ос хүрмиттыг Ханты-Мансийск үст öлнэ нэ Анна Зверева ёхтыс.

Нөх-патум мähум янытлавөсыт, диплом-нэпакыл ос мүйлупсал майвөсыт.

Вөрт öлнэ мәнщиит нэ ёсаг öвыл щөс масыс

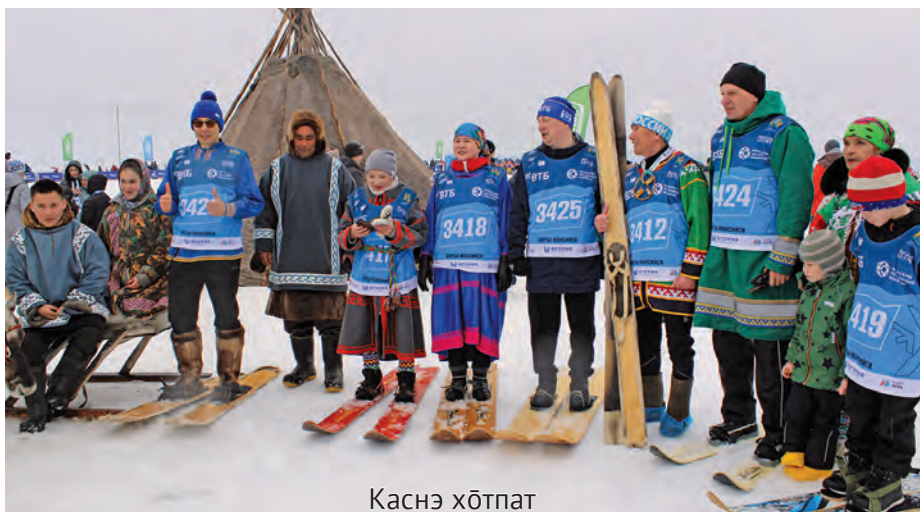
Ханты нэ Олеся Покачева öвыл щөс ёсал касыс. Тав рүтанэ ёт сәлың тәгыл ёхталас, тән мүйлын мähум

сәлы суныл тотыгласаныл. **Олеся Покачева** таи лавыс:

– Мән тыг Сургутский район Русскинской пәвылныл ёхтысүв. Ойкама наме Виталий Покачев. Мөн вөрт сәлы үрим öлымөн. Öлнэ пәвлумөн Русскинская пәвылныл 80 вөрыстат öлы. Виталий вөраи, хул алыщлы, сәлы үрим яласы, ам юн няврамумён ёт öлэгум. Ойкама мähгыл сәвсыр маснут юнтэгум. Юнсхатуңкве омаман ханищтавө-сум. Омагум-әтягум Ирина Константиновна Немперова ос Александр Юрьевич Кантеров. Тән өс вөрт сәлы үрим, вөраим, хул алыщылм öлэг. Ам яныгмам колум Русскинской пәвыл ляпат öлы. Хунь хум вәрсум, тав палтэ вәнтласум. Няврамумён акв тәл онтолов этпос яныт. Миннэ лөңхумён сака хоса, ёт ат вислумён, рүтанмөн палт юн хультуптаслумён.

Ам öвыл щөс тох ёсал кассум. Öвлэт номсысум, ат вөрмөгум ёсал хайтуңкве, ювле хультэгум, насати хасэгум. Пүмыщ öлыс хунь нөх-патсум., сака щәгтсум

Сосса мähум халт щар мәнщиит Ханты-Мансийск үст öлнэ пыгрищ Георгий Ткачук öлыс. Мәнщиит пыгрищакве ты тәл «Лыжня России» касылыт öвыл щөс ёсал касыс. Ань ос «Югорский лыжный марафон» касылын хайтуңкве ёхталас. Пыгрищ китыт классыт ханищтахты, ос школа юи-пәлт товтыл хайтуңкве ос писалил пәтлуптаңкве яланты.

Каснэ хөтпат

Людмила ТЕТКИНА

Когалым үст сәлың мähум кассыт

Мәньполь этпос 28 хөталәт Когалым үст сәлың мähум халанылт кассыт. Тынакт касылын үс ляпат блнэ сәлы үрнэ хөтпат коньпал сәлың мähум Нижневартровский ос Белоярский районыгныл ёхталасыт. Мүй мир Россия янытыл сәв мәныл блсыт, төват Таймыр тумпохса ёрныл ёхталасыт. 130 ярыгтем сәлыт кассыт, 44 сәлыңсуныт яласасыт.

Обыл ләтың Когалым үс кұшай хум Тимур Акрамович Агадуллин ләвыс:

– Ятил сосса мир, мүй мähум, матъёмас нән ты ялпыңхөталн ёхтысын. Ань сәлың мähум нупыл сунсуңкве патэв, хумус яласэгыт, касэгыт. Тувыл щар мак тәксар хөтпат наманыл ләвавет. «ЛУК-ОЙЛ-Западная Сибирь» мә-вөй нөх-винэ компаниян пұмашипа ләтың ләвөгум, ты ялпыңхөтал вәруңкве тән сака нётсыт.

Ты юи-пәлт сәлың мähум касуңкве та обывлтахтасыт. Овләт хум хөтпат сәлыңсуныл яласасыт,

тувыл нэ хөтпат. Тән юи-пәланылт ос няврамыт кассыт.

Хум хөтпат халт ханты хум **Александр Яковлевич Кечимов** нөх-патыс, нэ хөтпат халт – **Ида Дмитриевна Сопочина**. Тән наманән ләввесыг, сценан вөввесыг, янытлан диплом нэпакыл майвесыг. Тувыл касыңен «Буран» нампа түйт тармыл яласан мәшинал мүйлуптавес.

Нөх-патум хум **Александр Яковлевич Кечимов** тох потыртас:

– Мөлты тәл ам өс тыт сәлың мähум халт кассум, финал мус ат ёхталасум, тынакт ос нөх-патсум. Ты мāt атхуйпловит тәл ты кассум. Вөрт сәлыңсуныл яласэв, сәлыянув аква ханищтыянүв, Колтәглум ёт мән яныгсәт арыг сәлы оныщев, янмалтэв. Ам

Алексей ос Светлана Тарлиныг, Л. Коршункова ос Данил пыге

вөрколт яныгмасум, колув Когалым үсныл 50 вёрыстат үнлы. Школат Тромаган пәвылт ханищтахтасум. Щәнягум-әщәгум ханты хөтпаг. Ам кит увщи оныщөгум, эквाम наме Светлана. Мәнти халувт ханты ләтңыл потыртэв.

Аквтох сәлыл мән мähум яласасыт, тән наманыл ләввёсыт, диплом нэпакыл майвёсыт: Виталий Тэвлин, Савелий

Комтин, Виктор Русскин, НастяТэвлина ос щармән пыгрищ 9 тәлэ – Данил Коршунков.

Данил омаэтэ **Людмила Сергеевна Коршункова-Айваседа** тох ләвыс:

– Мән Когалым үст блэв. Вөрт колув блы, мәнти сәлыт оныщев. Ам хұрум няврам янмалтәгум. Данил пыгум такви сәлыт оныщи, сәлыңсун оныщи, яласаңкве ханищтахты.

Хум хөтпаг пёрщев

Мәньлат әги Мария Сатина, Ева Кечимова ос София Покачева

Ягыгыг Дамир ос Рамиль Кечимовыг

Саша Рускин кўтоврище ёт, наме Барбос

Людмила Коршункова Данил пыге ёт

Сәлы үрнэ шар ма́к яныг хөтпа наме ләввес – Леонид Яковлевич Сопочин, ос сәлы үрнэ ма́ньлат пыг – Константин Витальевич Покачев.

Сәлың ма́хум яласаманыл юи-пәлт хум хөтпат тыньщаң рёпыгтасыт. Ты тәла палт ханты хум Сергей Валерьевич Покачев овыл места вис.

Тувыл халанылт пёрщисыт, ты тәла руш ләтңыл ләввес «Национальная борьба». 60 кг мус яныт хум хөтпат халт Андрей Семёнович Сопочин нөх-патыс. 60-80 кг яныт хум хөтпат халт Игорь Николаевич Пока-

чев. 80 кг ос тыгыл сәвнун – Вадим Анатольевич Мултанов.

Нэт ос агит ййөвыл киттыг хартсыт, ань хөңханыл ёр, о́с тәра-патыс. 50 кг мус Неля Николаевна Покачева нөх-патыс, 50-65 кг хөтпат халт Лилия Николаевна Покачева, 65 кг ос тыгыл сәвнун – Олеся Николаевна Тэвлина.

Мүй ма́хум халт Москва үсныл ёхталам ма́ньлат а́ги о́лыс **Мария Сатина**, тав тох ләвыс:

– Ам МГУ колт нилыт курсыт хаништахтэгум, дипломум ма́ньщи ләтың урыл щёпитылум. Ханты-

Мансийск үсн вәтихал ёхталэгум, ос сәлыл каснэ вәрмаль нәмхуньт ат вәсум, таимәгыс тыг та молямласум. Ань суссум, хумус ма́хум сәлыңсуныл яласэгыт. Тән татем тәксарыт, пәлпыщ нуй-хатасыт.

Тувыл вәслум, хумус хум хөтпат халанылт пёрщисыт, тыньщаң рёпыгтасыт, нэ хөтпат ос ма́ньлат агит ййөвыл киттыг хартсыт.

Ос ма́к таи, сосса ма́хум халанылт щәнь ләтңыл потыртасыт, тәнти маснутыл о́лсыт. Матьёмас тамле ялпыңхөталыт вәрыглавет, ты ма́гыс ном-

тум сака ёмас. Сәлы үрнэ хөтпат пәлпыщ яласасыт, мүй мир тән нуланыл щәгтым суссыт.

Сәв ма́ныл эргын, ййквнэ ма́хум ёхталасыт, сценат эргысыт, ййквсыт. Ханты-Мансийск үсныл эргын нэ Вера Кондратьева ёхталас, ханты ос руш ләтңыл эргыс. Мүйлын кант ёрнколыт люльсыт, ма́хум тув щалтсасыт, толтыглахтасыт, исум щәй айсыт. Кон сәвсыр пормас, тәнут ос няврамыт ма́гыс сыре-сыр ёнгилыт тыналавёсыт.

Светлана
РОМБАНДЕЕВА

Нөх-патум ма́хум янытлавет

Ида Сопочина ос Александр Кечимов

Пёс накыт вәнэ ос тәнаныл үргалан мәхум

Мәлал Тәхт яныл өлнэ акв мәньщи
өйка Артём мәнавн пицма кётыс.
Тав тот пёс накыт өвылтыт маныр номсы,
та урыл тох хансыс:

– 2026 тәл Россият сәвсыр мирыт пуссын акван-юрщхатнэ тәлыг намтвес. Ос тыгыл элалыт кит ялпың хөталыг яныт-лавёг тах, тьи сүкыр этпос 8 хөталэт – Россият өлнэ мирыт щәнэ ләтңаныл ялпың хөтал, ос яныгпөль этпос 30 хөталэ Россият өлнэ мощцаг хультум сосса мирыт тәнаныл янытлан хөталыг тах ёмты.

Төват ань улпыл пүм-шалахтэгыт, «аман маныр мәгыс тән янытлавет?». Россият өлнэ мощцаг хультум кәсың сосса мир пёс йис накыт өньщёгыт, тән тәнаныл үргалыяныл ос элалыт тотуңкве күсёгыт.

Өвылт нематериаль-ныиг ләвнэ накыт: тьи сыре-сыр традицият ос щәнэ ләтңаныл; эргын манос ййквнэ вәрмалы; мирыт палт матыр хәснэ ос кәтыл вәрнэ накыт; Мә-вит ос Төрүм нупыл пөйкщан ханьщувлам өщнэ пёс накыт ос ялпың хөталыт. Тән йис мәхманувныл вәвет. Таи ёмас, тән мәньлат хөтпатн өс вәңкве патвёсыт ос элалыт тотавет. Туп йис тәгыл пөйкщан тэла хотыютн аман вәвет ман ати, элалыт тотуңкве аман иң вөр-мавет.

Артём өйка ань тамле тэла хульты:

– 5000 ювле хультум тәлытытн ке сунсым, мән йис мәньщиянув ущты мә-вит торгамтанэныл щирыл өлуңкве патсыт.

Мә-вит өлыглан ос вөр-мын вәге ёмщакв торгамтым элумхөласыт нййт хөтпаг ләвуңкве патвёсыт. Мәньщит халт нййт – ты ати религия нупыл хөйглан хөтпа. Тав вәгтэ, хумус элумхөлас тыт өлупсатэ өлы ос Нуми Төрүмт, Ёлы мāt нййт хультыяныл.

Элумхөлас такви тах-нэт хольт нййтыг ём-туңкве вөрми. Йис Нәй-Отырыт тәнки эрнэ элумхөлас пөриёгыт ос ётыл хультыяныл. Тән щираныл «нййт агм»

пөсыл таве кётыяныл. Туп тав ати алпитэ агмың, тав номтэ савалы. Нййт хөтпа – тән матыр пусмалтэ-гыт, матыр вәгыт ос лөль агмыт ёт пөхан ләквнэ-ныл мус капыртэгыт. Тән ати сэмыл ёрыл өлэгыт.

Тувыл «пос нййт хум» Нуми-Төрүм Нәй-Отыранэ ёт вәйхатуңкве ос матыр-ати кәсалаңкве вөр-мысыт, ос «турман нййт хум» Ёлы-Төрүм мус вәг-луңкве вөрмыс ос тот агм тәра-паттуңкве тах.

Ат нотыт ювле хультум пәсыл, пөрна ос сохт сырай ёт хащтәл мәхум ёхтынэныл порат, нййт хөтпат нйвлаләңкве пат-вёсыт. Овлэт Нёрыт котиль мātэт, ос ётыл Нёрыт тапәлт. Тувыл СССР өлнэ порат тән ала ты янытэт порславёсыт.

Нййтыг ёмтнэ тэла сака тәрвитуң. Хота мус тав номтэт ёмщакв торгам-тым ёре нөх-лапи, та вәгётыл тав нййтыг та ёмты. Мәньщит палт тән матахмат сәвитыг нййтыг ләвәвет: тьи «эргын сә-тапың нййт хум», «мәнь нййт хум», «сәграп нййт хум», «койпың нййт хум», «лылың нәй нййт хум», «лылың пупин нййт».

Нййтыг нэ хөтпа аквтох өлуңкве вөрми, тән «нййт нэг» ләвавет ос янгыщ нэ хөтпат пусмалтасыт. Нййт хум хөтпат тув ат тәрт-вёсыт. Нййт хөтпат агмың мәхум пусмалтасыт, йир вәрнэ порат тән пуңк-тотсыт, ос хотталы ты-пылтан пормас киссыт.

Кәсың нййт хөтпа яныг сәт вёрыста палыт элалы-нув суснэ вәрмалы өнь-щис. Тох тән вөраян ма-нос хуль алыщлан хөтпатн хотты мāt алыщлаңкве

рөвыс, таи хультыяныл. Ты коныпал тусың өйкат тув хәпыл ёхтынэныл элы-пәлт сәртын ләвёгыт. Таит нэматыр тұлмантаңкве ул вос алымасыт.

Нййт хөтпат акваг туй-тыглахтым өлсыт. Тән өвылтыт туп сосса мә-хум вәсыт ос хөныт өлнэ-ныл порат, СССР порат нэмхотты хөтпатн тән мори ат хультыглавёсыт. Лүимә нййтыт тәнки хәснэ вәнутаныл мөт элумхөласн сака сыта-мыңыщ ханищтасаныл. «Нййт агмыл» саватан нйвврамыт тұлмахыл тән палтаныл тотыгласаныл. Сытам вөрың мāt йир туйтыглахтым вәрсыт.

Ань ты йильпи порат нэмхотыт воссыг ат туйтыглахты, пуссын ост өлэгыт. Ам вәглум сәр-тын Николай Бахтияров мәньщит халт нййт хөтпаг өлыс. Ам номсынэм хольт мөт нййтыт өс хультыс. Йис Нәй-Отыранувн, мән мәньщит, эруптавёв. Мәньщи нййтыт төрум мәгыс мәхум пусмалтэ-гыт, тән вәганыл – ты тән Төрүмн мим мүйлуп-саныл, ати оln сәлнэ вәр-малы.

◆
Артём-өйка нәнан ләтың вәрыс – ты туй порат «лылың нәй нййт хум» ос «нййт нэ» акван-хөнтхатнэ нак вәруңкве щёпитахтэв. Ань нййт вәрмалы өвылтыт элалы пүмщалахтуңкве патэгыт ке, ам газета хосыт пот-рыт хансуңкве вөрмия-нум.

Артём Тәхт кётум
потре мәньщи ләтңыг
Т. МЕРОВАН
толмашлавес

Үй ййкв урыл нэпак тәратавес

Ювле хультум этпос 27 хөталэт Ханты-Мансийск үс Ремёсла колт ханты ос мәнъщи мэхманув акван-атхатыгласыт. Тот округ Дума депутат нэ Татьяна Степановна Гоголева ос йис нак элалъ тотнэ наукат кандидататыг өлнэ нэ Татьяна Александровна Молданова ань тәратам кит нэпакагён урыл потыртасыг.

Акв нэпакыт Үй ййкв урыл хансым өлы. Ты нэпак хаснэ магыс филологический наукат кандидататыг өлнэ нэ Ольга Эдуардовна Балалаева ос Венгрия мат Будапеш үс институтыт этнографыг рүпитан нэ Эстер Рутткаи-Миклиан яныг нётмил вәрсыг.

Ты нэпакыт 1980 тал пәсныл Үй ййкв урыл потрыт акван-атым өлэ-гыт. Тот ты вәрмалъ мак ёмщакв вәнэ хөтпат потраныл ёл-хасвёсыт. Нэпак хүрум охса щирыл ләкква-уртым өлы. Овыл охсат лүймә хантыт Үй ййквнэ тэланыл урыл потыр хасвес. Китыт охсат хөтал нэглывн ёрт өлнэ ханты мэхум Үй ййквнэ вәрмалыныл урыл хасвес. Хүрмит охсат ос лүймә мәнъщит Үй ййкваныл урыл хасвес. **Татьяна Степановна Гоголева** мәнъщи мэхум Үй ййквыт урыл тох лавыс:

– Пёс йис порат Үй

ййкв Полум мэхумныл өвылтахтас. Ты мәнъщит нёрыт ляпат өлсыт. Тән тәксар ма ос ёр кәнащит өщсыт. Ят хул алыщлым, вёрт вбраим яласасыт, ма-витаныл ургаласаныл. Пёс порат щар өвлэт мөт хөн мәныл учёный хөтпа Антал Регули мәнъщи мэхум өлупса урыл потрыт хансуңкве ёхталас. Ань тав потранэ хосыт Үй ййкв тэлат элалъ тотавет. Ос ань мәнъщит Үй ййквнэ порат эргыт

ат эргыглэгыт, эрыг вәнэ хөтпа ат хультыс. Матъёмас ань Татьяна Александровна пёс йис эргыт акван-атыяне. Ту-выл эргын кол вәраве, тот кәсащан няврамыт ты тэлан ханищтаңкве патавет. Ань ты вәрмалъ щирыл рүпата вәраве.

Тувыл Үй ййкв элалъ тотнэ магыс, Саранпә-вылт «Сәлы лёңх» нампа ёнгын кол вәрум хум Дмитрий Георгиевич Агеев ос Сүкырья пәвылт сәңквылтапыт вәрум ос ёнгум хум Григорий Николаевич Сайнахов яныг нётмил вәрсыг.

Татьяна Молданова лавыс, хунь Татьяна Гоголева «Югра лылыёп» ассоциация кұшаиг өлыс, тонтән Новосибирск үс

консерваторият өвыл щёс Үй ййкв эргыт ёл-хассыт. Пёс порат яныг-пәла хөтпат өлсыт, тән нэмхотъютын ат ханищ-тавёсыт, Үй ййквнэ вәр-малыныл пёс пораныл акваг элалъ тотсаныл. Ты мэхум мәнъщит порат Үй ййкв суссыт ос ётыл аквты хольт элалъ тот-саныл. Ань өлнэ хөтпат Үй ййкв эргыт нэпакын ма-нос диктофонын хасса-ныл, тох ханищтасаныл.

Ань йис няврамыт мак өлыглам Үй ййквыт щар ат вәщиньтасаныл. Мә-навн ань няврамыт ты эргыт эргуңкве ханищ-таңкве эрэгыт. Тән Үй ййкв эргыт эргуңкве вос хаснувыт. Ты вәрмалъ мак тән ты элалъ тотуңкве патыяныл.

Ань ханты ос мәнъщи мэхманув акв номтыл вос рүпитасыт, «Югра лылыёп» ассоциация рүпататэ ос Үй ййквнэ тэла урыл кит нэпакыг ты тәратавёсыг. Ты нэпакыгт сав яныгпәла хөтпат ос няврамыт хурияныл кәсалаңкве рөви. Мэху-маквет, нән ты нэпакыгт ос ловиньтән, тот сав пёс вәрмалъ урыл хансым өлы.

Мэхум нэпакыл мивет

Николай МЕРОВ

Щакыр Тэряйка (мәньщи мөйт)

Кит пиц-пиц экваг-байкаг олсыг. Ойка наме Сипалайка, нэтэ - Тэряйка. Аквматэрт Тэряйка увшитэ палт мүйлуңкве ялуңкве тахмаяс. Таве Йипыг кәсалаңкве вөрмитэ, таимәгыс Сипалайка нэтэн ләвыс сәмыл хәп, тувыл сәмыл түп виңкв. Тувыл ләвыс, миннэ порат тав увшитэ палт вус ялы. Тэряйка хұнтлас, тувыл сака молях-молях я вәтан хайтыс. Хәп кивырн ұнтыс, түп алмаяс, товуңкве патыс.

Ётылнув тав эрге суиңыщ вөр хосыт хосан суйтуңкве патыс:

Сәмыл хәпум, таль-таль-таль.

Түпум хансаң, таль-таль-таль.

Сыг хольт түп тав кәтагет мины. Нә түпыл хо-

рамыл яктым пормасыт Тэряйка эргет суйтэгыт. Нәтыс, нәтыс Тэряйка Йипыг хұнтамластэ:

- Бу-бу-буху! Тэңкв таңхөгум!

Йипыг тэңкв таңхи, люсь юв-аялалы.

- Нән, Йипыг, аңум юв тэңкв таңхилын? Ам апырн нэ: хәпыт үнлэгум, молях товөгум.

Тэряйка я хосыт молях тови. Тав эрге тарыг суй, ұльпа суй хосыт мины:

Сәгрим хәпум, таль-таль-таль.

Хансаң түпум, таль-таль-таль.

Тувыл аквматэрт тав хұнтамлас:

- Мань, ам палтум мүйлуңкве ёхтэн!

- Ёхтэгум. Маныр вәруңкв?

- Нёвыль ёлы.

- Манхурип нёвыль ёныщөгын?

- Сәлы нёвыль, - Сипалайка яныг увшитэ ләвыс.

- Ати, сәлы нёвыль тэңкв ат таңхөгум.

- Хәпыт нөх-люльс: - Сәлы сым ке ёлыс, тай ёхтынувум!

Сипалайка яныг увшитэ таи хұнтамлас, ләшлакв ләвыс:

- Ай-е! Астюх! Аңумн ащирма! Ат рөви нэтн сәлы сым тэңкв. Пёс мәньщи вөраян хөтпат ләвыгласыт, сәлы сым хум хөтпатын тэңкв рөви.

Тувыл ләшлакв мань нән ләвыс: - Сәлы сым атюм.

Тэряйка элаль товуңкве патыс. Тувыл Йипыг суй хұнтамлас:

- Бу-бу-бу! Тэңкв таңхөгум!

- Ам наңың, Йипыг, ат хұнтамлылум, ат кәсалылум, молях товөгум, наңынныл моляхнув товөгум. Тащиртовыс-товыс, тувыл я вәтат түпыңың суй хұнтамлас. Тья Сипалайка мәнь увшитэ таве вөвыс:

- Мань, мүйлуңкве ёхтэн!

- Ёхтэгум. Маныр вәруңкв?

- Нёвыль ёныщөгум.

- Манхурип нёвыль ёныщөгын?

- Сәлы сым.

- Ләвөгын, сәлы сым? Ёхтэгум, ёхтэгум.

Тэряйка хәп я вәтан хартыстэ - лёңхын тахыс, тувыл юв хайтыс. Кол кивырн щалтыс, аквтөнт сәлы сым тэңкв ёвылтахтас. Тэс-тэс - пөйтнэйт тэпьялас. Нёлме сүпет хот-ловтастэ, элаль тэңкв ёвылтахтас, пукитэ ты покматы, ты-ты ләккватәрамлы. Ос Тэряйка акваг тэг. Тэңкв ёре ат төвлыс, суйпил яныт лөмт хультыс, алмаястэ, хәп палт та хайтыс. Хайтымёт сым лөмт ляльт акваг та сунсы. Ёре ат вөритас, ёлұнтыс, тувыл сым тэңкв патыс. Тәрвityңыг ёмтыс. Тэряйка хәпн ұнтуңкве таңхи, ат кос вөрми, таңхи түп виңкв, ёр ат ёныщи. Тот та Йипыг таве кәсаластэ: - Бу-бу-бух воссыг пиц-пиц атимыг ёмтыс.

Анна Конькова мөйтэ мәньщи ләтңыг **Галина ДУНАЕВА** толмашластэ

Лүймә сәрипос
(Северная заря)
№ 7 (1361), 09.04.2026

Соучредители
Дума, Правительство
ХМАО – Югры

Издатель
Департамент внутренней
политики
ХМАО – Югры

Редакция
ВРИО главного редактора -
Рагимова Н.В.
Телефон (3467) 33-17-52 (д 502)

Заместитель гл.редактора –
Кондина Г.Р.
Телефон (3467) 33-17-52 (д 501)

Ответственный секретарь –
Ромбандеева С.М.
Телефон (3467) 33-17-52 (д 507)

Адрес редакции и издателя:
628011, г.Ханты-Мансийск,
ул.Комсомольская, 31
тел./факс (3467) 33-17-52 (д 510)

E-mail: gazeta@khanty-yasang.ru
Газета размещена на сайте
www.khanty-yasang.ru

Отпечатано:
ООО «Печатный Мир»
г. Сургут»,
ул. Маяковского, д. 14.

Индексы 04399, 54399
Тираж 1710 экз.
Заказ 1071

Цена свободная
Мнение авторов
публикаций не
обязательно отражает
точку зрения редакции.

Газета зарегистрирована
Управлением Федеральной

службы по надзору
в сфере связи,
информационных
технологий и массовых
коммуникаций
по Тюменской области,
ХМАО-Югре и ЯНАО.

Свидетельство
о регистрации
ПИ №ТУ 72-00795
от 23 января 2013 г.

12+